

Isän visiot, tyttären urotyöt

Anu Lahtinen

Matteson, John 2007. Eden's Outcasts. The Story of Louisa May Alcott and Her Father. New York: Norton, W. W. & Company Inc. 497 sivua.

Tyttökirjagenren uranuurtaja, *Pikku naisten* (*Little Women*, 1868) luoja Louisa May Alcott (1832–1888) on nykyään tunnetumpi kuin isänsä, itseoppinut pedagogi Amos Bronson Alcott (1799–1888). Tytär-Alcottin nuortenkirjoja sävyttävät silti isä-Alcottin ja heidän yhteisten ystäviensä, Ralph Waldo Emersonin ja Henry Thoreaun ajatukset kasvatuksesta ja hyvästä elämästä. John Matteson on tehnyt perustellun valinnan kirjoittaessaan kaksoiselämäkerran, joka käsittelee näiden kahden kirjoittajan, tyttären ja isän, elämänkohtaloita.

Bronson Alcott, maanviljelijän poika, kehittäi keskustelevaa kasvatusta ja kokeili sitä muutamassa kovaonnisessa kokeilukoulussa. Kasvatuskeskustelut jatkuivat perhepiirissä neljän tyttären kanssa, joita kannustettiin kirjoittamaan päiväkirjoja ja jakamaan ajatuksiaan. Bronsonin kasvatushankkeet tuottivat myönteisiä tuloksia niin kotona kuin oppilaitoksissakin: Bronsonin oppilaat oppivat ajattelemaan ja keskustelemaan itsenäisesti. Koulukokeilut kariutuivat kuitenkin osittain radikaalisuuteensa ja osittain siihen, että Bronson ei antanut mukavuudenhalun tai realismin horjuttaa periaatteitaan.

Bronsonilla ei myöskään ollut tarpeeksi koulutusta, jotta hän olisi voinut keskustella oppineiden kanssa näiden kielellä. Ensimmäinen lasten kanssa käydyistä keskusteluista kirjoitettu kirja saavutti mainetta, mutta kriitikot pilkkasivat Bronsonin filosofisempia tekstejä sekaviksi. Thoreau ja Emerson, joita nuori Louisa ihaili, suhtautuivat Bronsoniin ystävällisesti, mutta joutuivat ottamaan etäisyyttä hänen utopistisimpiin hankkeisiinsa. Mattesonin luonnehdinnan mukaisesti Bronson oli ”ihailtavan urhea, kertakaikkisen oikeamielinen – ja äärimmäisen kyvytön toteuttamaan tavoitteitaan” (s. 218).

Perhe-elämä aviopuoliso Abigail May Alcottin ja neljän pienen tyttären kanssa oli ajautua lopullisesti karille, kun Bronson Alcott ja muutama muu ystävä perustivat ihanneyhteiskunnan nimeltä *Fruitland*. Tämä yhden maatilana utopia kuihtui johtohahmojensa eksentrisyyteen ja liian tiukkoihin normeihin. Kasviksia syövä, eläinravinnosta ja eläinperäisistä vaatteista kieltäytyvät asukkaat eivät filosofoinniltaan onnistuneet huolehtimaan jokapäiväisestä leivästä, ja edessä oli konkurssi.

Mattesonille lienee ollut pienoinen haaste kuvailla ymmärtäväisesti isää, joka jättää sadonkorjuun puolisonsa ja tytärten harteille ja tämän jälkeen tohtii vielä epäillä, että utopia olisi toiminut paremmin, jos vaimo ei olisi ollut siellä häiritsemässä (s. 155–156). Kaikista vaikeuksista huolimatta Alcottin perhe pysyi yhdessä. Kun utopistinen elämäntapa kariutui, perhe palasi tavallisten kuolevaisten pariin. Vanhimmat tyttäret oppivat varhaisesta teini-iästä alkaen tekemään töitä perheensä elättämiseksi. Varsinkin Louisa May Alcott, tyttäristä toiseksi vanhin, otti vähitellen vastuulleen yhä suuremman osuuden perheen toimeentulosta. Hän kirjoitti monet kertomuksensa ja lehtijuttunsa taloudellisen tuoton toivossa.

Kirjoittaminen oli Louisalle tärkeää myös silkan luomisilon vuoksi. Kirjallisen inspiraation hetket tarjosivat myös oikeutetun syyn vetäytyä muista velvollisuuksista. Ennen *Pikku naisten* saavuttamaa suursuosiota tytär-Alcott oli julkaissut useita muitakin kirjoja, jotka saivat hyvän vastaanoton. Satujen ja aikuisille suunnattujen romaanien lisäksi hän kirjoitti jännityskertomuksia nimettömänä ja joskus salanimellä A. Barnard. Osa näistä kertomuksista ja käsikirjoituksista on tullut laajemmin tunnetuksi vasta viime vuosikymmeninä, Madeleine Sternin julkaistua antologian *Behind a Mask: The Unknown Thrillers of Louisa May Alcott* (1975). Stern ja muutamat muutkin ovat tämän jälkeen julkaisseet useita laajennettuja antologioita. Alcottin samassa hengessä kirjoittama täyspitkä romaani *A Long Fatal Love Chase* (valmistunut alun perin 1866) julkaistiin ensi kertaa vasta vuonna 1995.

Louisa May Alcott jakoi monet vanhempiensa ihanteet ja osin myös toteutti niitä aktiivisemmin kuin nämä. Kun Yhdysvaltain sisällissota syttyi ja Alcottit näkivät vihaamansa orjuuden viimein väistyvän, kaikista perheenjäsenistä juuri Louisa antoi sotatoimiin suurimman henkilökohtaisen panoksen. Työ sotasairaalassa ja näistä kokemuksista kirjoitettu kirja toivat Louisalle mainetta ja kunniaa sekä myös kaivattua kiitosta vanhempien taholta. Sairaalatyöllä oli Louisan kannalta kuitenkin traagisia seurauksia, sillä hän sairastui pian itse. Saatu hoito oli pahempi kuin tauti, sillä hänelle annettiin ilmeisesti yliannostus kalomelia, elohopeayhdistettä, jota tuohon aikaan käytettiin lääkkeenä. Tästä näyttää seuranneen myrkytys, jonka seuraukset piinasivat Louisaa koko hänen loppuelämänsä.

Muutama vuosi sotakokemusten jälkeen alkoi kuitenkin Alcottin perheen todellinen voittokulku, kun Louisa May julkaisi tyttökirjaklassikon *Pikku naisia*. Samana vuonna myös isä Bronson, joka oli viettänyt pitkään hiljaiseloa, julkaisi teoksen *Tablets*, jossa hän tavoitti selkeän filosofisen tyylin ja saikin hyvän vastaanoton. Tulevina vuosina tyttären saavuttama maine heijastui isäänkin, ja "pikku naisten isoisälle" alkoi sadella luentokutsuja. Kuten Matteson toteaa, isä-Alcottin ajattelu on elänyt ennen kaikkea tyttären teoksissa, joiden kautta Bronsonin lempeä kasvatusfilosofia on välittynyt miljoonille lukijoille. Selkeimmin sitä kuvataan kirjassa *Pikku miehiä*, jossa tytär-Alcott antaa isänsä ideaalien kukoistaa kuvitteellisessa Plumfieldin koulussa. Isän visiot toteutuivat siis parhaiten tyttären töissä.

Louisa May Alcott ja Amos Bronson Alcott muodostavat tasapainoisemman parivaljakon kuin muutamat muut isät ja tyttäret, joiden elämänvaiheita on hiljattain käsitelty elämäkerrallisesti. Tällaisia kirjoja ovat Dava Sobelin *Galileon tytär (Galileo's Daughter)* (1999) sekä Randal Keynesin elämäkerta *Annie's Box. Charles Darwin, his Daughter, and Human Evolution* (2001), jotka käsittelevät kuuluisan tieteilijäisän ja hänen tyttärensä suhdetta. Sobelin kuvaamana Galileon tytär unohtuu välillä suuren isänsä katveeseen, eikä Annie koskaan kasvanut aikuiseksi. Kirjailijauran luoneen isä- ja tytär-Alcottin vaiheita on helpompi tarkastella melko tasapuolisesti.

Matteson myös kirjoittaa sujuvasti. Ote on tosin pikemminkin kirjallisuudentutkijan tai yleistietokirjailijan kuin historioitsijan. Aikalaiskonteksti jää ajoittain harmillisen vähäiseksi. Parhaiten Matteson onnistuu kuvatessaan Louisa May Alcottin toimintaa sisällissodan aikaisessa sotasairaalassa; jaksoa on muuallakin kiitetty suorastaan kaunokirjallisesta jännitteestään. On myös kiinnostavaa lukea Mattesonin pohdintoja siitä, miten *Pikku naisia* ja muut Alcottin tyttökirjat heijastelevat sisällissodan jälkeisiä tunnelmia, yhteiskunnan taloudellista toipumista ja kasvavaa kulutusintoa.

Suurimmat ongelmat elämäkerrassa johtuvat siitä, että Matteson ei juuri keskustele aieman tutkimuksen kanssa. Alcott-tutkimusta ja muistelmia, erityisesti Louisaan keskittyvää, on kirjoitettu jo puolentoista vuosisadan ajan. Matteson mainitsee kuitenkin vain satunnai-

sesti esimerkiksi Madeleine B. Sternin, pitkän linjan Alcott-asiantuntijan, ja monet muut jäävät täysin maininnatta. Edes loppuviitteissä ei useinkaan keskustella aiempien elämäkertojen tai tutkimuksen kanssa. Matteson tekee itselleen karhunpalveluksen, koska näin jää epäselväksi se, missä määrin teos tuo uutta näkökulmaa Louisa May Alcottin elämään.

Summittainen vertailu osoittaa, että jo Edna Cheneyyn vuonna 1889 julkaisema *Louisa May Alcott. Life, Letters and Journals* on tarjonnut sängen rikkaan, arvostavan ja emansipoituneen näkökulman Alcottin elämään. Louisan varhaisissa elämäkerroissa ei ole samantyyppistä siistimisen ja ylevöittämissä makua kuin esimerkiksi ensimmäisissä Brontë- tai Austen -elämäkerroissa. Tässä mielessä Matteson ei siis paljoakaan poikkea varhaisesta Alcott-kaanonista.

Edna Cheneyyn jälkeen elämäkertojen näkökulmat ovat toki vaihdelleet: ääripäitä edustavat ehkä Cornelia Meigsin *Invincible Louisa* (useita painoksia 1930–1950 -luvulla), melko valoisa tarina, joka on suunnattu nuorelle lukijakunnalle, ja Martha Saxtonin sensaatiohakuiseksi moitittu *Louisa May. A Modern Biography of Louisa May Alcott* (1977), jossa Bronson kuvataan välillä suorastaan hirviömäiseksi ja Louisan kohtalo näyttäytyy kärsimysten tienä, epätoivoisina yrityksinä täyttää vanhempien asettamia mahdottomia vaatimuksia.

Mattesonin näkökulma on valoisampi kuin Saxtonin. Hän korostaa Alcottin perheen jäseniä yhdistävää kiintymystä ja huolenpitoa. Saxtonin kuvaama sairas, itseaggression ja liian raskaan vastuun piinaama Louisa May Alcott kuvastaa 1970-luvulle tärkeitä teemoja, Mattesonin Louisa on 2000-luvun hengessä itsetietoisempi ja kapinallisempi. Tässä mielessä Mattesonin tulkinta muistuttaa Jon Spencen hiljattaista esitystä kirjailija Jane Austenista (*Becoming Jane Austen*, 2003). Matteson korostaa, että Louisa oppi kuittamaan vaikeutensa nokkeluudella ja purevalla huumorilla. Hän arvosti syvästi sekä isäänsä että äitiään, mutta runoili ensin mainitulle hyvinkin suorasukaisesti tämän filosofisesta epäkäytännöllisyydestä. Isä-Alcott tuki tyttärensä julkaisuhankkeita ja matkusti auttamaan häntä synkimmän epätoivon hetkellä, kun Louisa kertoi harkinneensa itsemurhaa. Onko irtiotto esimerkiksi Saxtonista tietoinen? Silotteleeko Matteson liikaakin? Lukijan kannalta olisi kiinnostavaa, jos Matteson kävisi eksplisiittisempää keskustelua aiempien tulkintojen kanssa.

Yksityiskohdissa Matteson tuntuu tekevän huolimattomuusvirheitä. Kun Louisa May Alcott löytää vaikeassa tilanteessa työpaikan, tuttava toteaa hänen selvinneen koetuksesta. Muut elämäkertakirjoittajat (esim. Cheney 1889, 101) ovat tulkinneet tämän vertauskuvalliseksi luonnehdinnaksi. Matteson näyttää ymmärtäneen asian kirjaimellisesti siten, että tuttava itse oli koetellut Louisa May Alcottin periaatteita pimittämällä häneltä ensin tiedon hyvästä työpaikasta (s. 242–243). Koska Matteson ei osoita tuntevansa muun tutkimuksen tulkintaa tästä melko käänteentekevistä tilanteesta, syntyy vaikutelma, että hän on lukenut sekä lähteitä että aiempaa tutkimusta hiukan huolimattomasti.

Mattesonin kirjalla on kuitenkin paljon ansioita: hän onnistuu käsittelemään kahden ihmisen elämää ja töitä tasapainoisesti ja suhteellisen tiiviisti, ja hän kirjoittaa sujuvasti. Elämäkertakategoriassa myönnetty Pulitzer-palkintokin lienee paikallaan. Kerronnan taustalla häilyvät myös Mattesonin omat kokemukset isyydestä, joihin hän viittaa kirjansa esipuheessa. Toisinaan yleiseen elämäkokemukseen perustuvat heitot lapsuuden ja vanhemmuuden universaaleista piirteistä ovat melkein bronsonmaisena keittiöpsykologisia ja siten vaivaannuttavia. Toisaalta on kiintoisaa todeta, että elämäkerta kuvastelee tälläkin tasolla hyvin ajankohtaisia kysymyksiä isän läsnäolosta lastensa elämässä.

Aikaisempia Alcott-elämäkertoja

Anthony, Katharine 1938. Louisa May Alcott. New York: Knopf.

Bedell, Marion 1980. The Alcotts: Biography of a Family. New York: Clarkson N. Potter.

Cheney, Edna 1889. Louisa May Alcott: Life, Letters and Journals. Online-versio:
<http://www.archive.org/stream/louisamay00alcorich>.

Meigs, Cornelia 1933. Invincible Louisa: The Story of the Author of "Little Women". Boston: Little, Brown.

Saxton, Martha 1977. Louisa May: A Modern Biography of Louisa May Alcott. Houghton Mifflin.

Stern, Madeleine B 1996. Louisa May Alcott: A Biography. New York: Random House.

Worthington, Marjorie 1958. Miss Alcott of Concord. New York: Doubleday.

Anu Lahtinen on filosofian tohtori ja Turun yliopiston historian laitoksen tutkija.